

Πολιορκία Νικαίας, 726-727

Summary :

Στα μέσα Ιουλίου του 727 ισχυρές αραβικές δυνάμεις υπό τη διοίκηση του Μωαβία πολιορκήσαν τη Νίκαια της Βιθυνίας, που βρισκόταν υπό τη διοίκηση του Αρταβάσδου, κόμητος του Οηκίου. Παρά τις ζημιές που προκάλεσαν στα τείχη, οι Άραβες δεν κατόρθωσαν να τα καταστρέψουν εντελώς και να καταλάβουν την πόλη. Στα τέλη Αυγούστου του 727 εγκατέλειψαν την προσπάθεια και αποχώρησαν.

Date

μέσα Ιουλίου - τέλη Αυγούστου 727

Geographical Location

Νίκαια Βιθυνίας

1. Ιστορικό πλαίσιο

Η συντριβή των Αράβων μπροστά στα [τείχη](#) της [Κωνσταντινούπολης](#) το 717-718 από τον αυτοκράτορα [Λέοντα Γ΄](#) απάλλαξε για κάποιο χρονικό διάστημα τα βυζαντινά εδάφη της [Μικράς Ασίας](#) από τις [αραβικές επιδρομές](#). Στην εξέλιξη αυτή συνέβαλαν, εκτός από τη μεγάλη νίκη του Λέοντος, και τα εσωτερικά προβλήματα τα οποία αντιμετώπιζε το μουσουλμανικό κράτος λόγω του εμφύλιου πολέμου που ξέσπασε μετά την ήττα.¹

Ήταν ωστόσο θέμα χρόνου να βρεθεί και η [Νίκαια](#) στο στόχαστρο των αραβικών επιδρομών, καθώς ως πρωτεύουσα του [θέματος](#) Οηκίου αποτελούσε σπουδαίο διοικητικό και οικονομικό κέντρο της [Βιθυνίας](#). Το θέρος του 727 ένα ισχυρό αραβικό εκστρατευτικό σώμα υπό τη διοίκηση του Μωαβία ιμπν Ισάμ (Mu'awiyah ibn Hisham) εισέβαλε στη Βιθυνία.

2. Η πολιορκία της Νικαίας

Γύρω στο τελευταίο δεκαήμερο του Ιουλίου του 727² ισχυρές αραβικές δυνάμεις υπό τη διοίκηση του Μωαβία, γιου του Άραβα [χαλίφη](#) Ισάμ (Hisham), και του Αμρ ιμπ Γιαζίντ (Amr ibn Yazid) απέκλεισαν την πόλη της Νικαίας και την έθεσαν υπό πολιορκία. Πρώτος κατέφθασε ο Άμερ με την εμπροσθοφυλακή και ακολούθησε το κύριο σώμα, με διοικητή τον Μωαβία.³ Σκοπός των Αράβων ήταν να καταλάβουν την πόλη, να τη λεηλατήσουν και να την καταστρέψουν.

Οι Βυζαντινοί, υπό τη διοίκηση του [Αρταβάσδου](#), [κόμητος](#) του [Οηκίου](#),⁴ αποφάσισαν να μη διακινδυνεύσουν να αντιμετωπίσουν την πολυάριθμη αραβική δύναμη σε κατά μέτωπο μάχη, αλλά να υπερασπιστούν την πόλη από τις [οχυρώσεις](#) της. Οι Άραβες έστησαν πολεμικές μηχανές (λιθοβόλους καταπέλτες) και άρχισαν να βάλουν εναντίον του οχυρωματικού περιβόλου.⁵ Παρά τις ζημιές τις οποίες προκάλεσαν στα τείχη, δεν κατόρθωσαν να τα καταστρέψουν τελείως και να καταλάβουν την πόλη.

Ύστερα από σαράντα ημέρες πολιορκίας, οι Άραβες εγκατέλειψαν την προσπάθεια και στα τέλη Αυγούστου 727⁶ πήραν το δρόμο της επιστροφής, παίρνοντας μαζί τους μεγάλο αριθμό αιχμαλώτων και λάφυρα από τη λεηλασία των περιχώρων της Νικαίας και άλλων περιοχών της Βιθυνίας.

3. Συνέπειες

Η πολιορκία της Νικαίας προκάλεσε τη λεηλασία και καταστροφή των περιχώρων και των γειτονικών της περιοχών. Επίσης, όπως αναφέρθηκε, ζημιές υπέστη και ένα μέρος του οχυρωματικού περιβόλου της πόλης, χωρίς ωστόσο κανένα σημείο του να καταστραφεί ολοσχερώς. Οι ζημιές σύντομα αποκαταστάθηκαν με πρωτοβουλία του Λέοντος Γ΄, όπως μαρτυρείται από

Πολιορκία Νίκαιας, 726-727

σωζόμενη επιγραφή η οποία αναφέρει την επισκευή και ανοικοδόμηση πύργων και τμημάτων του τείχους.⁷

Η επιτυχημένη απόκρουση από τους Βυζαντινούς της αραβικής επίθεσης εναντίον της Νίκαιας ενίσχυσε το κύρος του Λέοντος Γ', ο οποίος είχε μόλις αρχίσει τον [αγώνα κατά της προσκύνησης των εικόνων](#). Θεωρώντας ότι η ανέλπιστη διάσωση της πόλης από τον αραβικό κίνδυνο οφειλόταν στη θεϊκή εύνοια προς το πρόσωπό του, λόγω των απόψεών του για τη μη λατρεία των εικόνων, ο αυτοκράτωρ προχώρησε με ακόμα μεγαλύτερο ζήλο στην εφαρμογή της εικονομαχικής πολιτικής του.⁸

1. Το πρώτο έτος της βασιλείας του χαλίφη Γιαζίντ (Yazid, 720-724) σημαδεύτηκε από την επανάσταση του Γιαζίντ ιμπν αλ-Μουαλλάμπ (Yazid ibn al-Muhallab) στην Περσία. Η επανάσταση κατεστάλη τελικά από τον στρατηγό Μασλαμά.
2. Η Χριστοφιλοπούλου, Αικ., «Κρίσιμοι χρόνοι 642-802», στο *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους* 8 (Αθήνα 1979), σελ. 26, χρονολογεί την πολιορκία της Νίκαιας στο 726.
3. Οι αριθμοί τους οποίους παραθέτουν οι πηγές –15.000 για την εμπροσθοφυλακή και 85.000 για το κύριο σώμα, σύνολο 100.000 Άραβες– είναι σαφώς εξωπραγματικοί.
4. Το ότι η ευθύνη για την άμυνα της Νίκαιας βρισκόταν στα χέρια του Αρταβάσδου γίνεται φανερό από την ιστορία που αφηγείται ο Θεοφάνης για τον φανατικό εικονομάχο Κωνσταντίνο, ο οποίος ήταν στρατάρχη στην υπηρεσία του Αρταβάσδου. Συμπεραίνουμε από αυτό ότι ο τελευταίος ήταν παρών κατά τη διάρκεια της πολιορκίας, αφού άλλωστε κατείχε ήδη το αξίωμα του κόμητος του Οηκίου και το θέμα Οηκίου είχε ως έδρα τη Νίκαια.
5. Η χρήση πολιορκητικών μηχανών από τους Άραβες επιβεβαιώνεται και από την αφήγηση του χρονογράφου Θεοφάνη για τον Κωνσταντίνο, στρατάρχη του κόμητος του Οηκίου Αρταβάσδου. Φανατικός εικονομάχος ο Κωνσταντίνος, πέταξε μια πέτρα εναντίον εικόνας της Θεοτόκου η οποία βρισκόταν σε εκκλησία της πόλης. Την επομένη, ενώ ο Κωνσταντίνος μαχόταν στις επάλξεις του τείχους, σκοτώθηκε από έναν ογκώδη λίθο ο οποίος είχε εκτοξευθεί από αραβική πολεμική μηχανή: Θεοφάνης, *Χρονογραφία*, de Boor, C. (ed.), *Theophanis Chronographia* (Leipzig 1883), 406.5-14.
6. Η χρονολόγηση της αποχώρησης των Αράβων στηρίζεται στη μαρτυρία του Μιχαήλ του Σύρου ότι η πολιορκία διήρκεσε σαράντα ημέρες.
7. Schneider, A.M. – Karnapp, W., *Die Stadtmauer von Iznik (Nicaea)* (Berlin 1938), σελ. 49.
8. Θεοφάνης, *Χρονογραφία*, de Boor, C. (ed.), *Theophanis Chronographia* (Leipzig 1883), 406.22-31.

Bibliography :

	Treadgold W.T. , <i>A History of the Byzantine State and Society</i> , Stanford 1997
	Lilie R.J. , <i>Die byzantinische Reaktion auf die Ausbreitung der Araber Studien zur Strukturwandlung des byzantinischen Staates im 7. und 8. Jahrhundert</i> , München 1976, <i>Miscellanea Byzantina Monacensia</i> 22
	Θεοφάνης , <i>Χρονογραφία</i> , de Boor, C. (ed.), <i>Theophanis Chronographia</i> , Leipzig 1883
	Χριστοφιλοπούλου Α. , "Κρίσιμοι χρόνοι 642-802", <i>Ιστορία του Ελληνικού Έθνους</i> , 8, Αθήνα 1979, 8-45
	Νικηφόρος Πατριάρχης , <i>Ιστορία σύντομος</i> , Mango, C. (ed.), <i>Nikephoros, Patriarch of Constantinople, Short History</i> , <i>Corpus Fontium Historiae Byzantinae</i> 13, Washington, D.C. 1990
	Schneider A.M. , Karnapp W. , <i>Die Stadtmauer von Iznik (Nicaea)</i> , Berlin 1938, <i>Istanbululer Forschungen</i> 9

Πολιορκία Νικαίας, 726-727

	Ostrogorsky G., <i>Ιστορία του βυζαντινού κράτους 1</i> , Αθήνα 1978
---	--

Webliography :

	Hisham ibn Abd al-Malik
http://en.wikipedia.org/wiki/Hisham_ibn_Abd_al-Malik	
	Nicaea
http://romeartlover.tripod.com/Nicea.html	

Glossary :

	κόμης, ο (λατ. comes, -is)
1. Κρατικός αξιωματούχος στη Ρωμαϊκή και τη Βυζαντινή Αυτοκρατορία με ποικίλες πολιτικές αλλά κυρίως στρατιωτικές αρμοδιότητες (π.χ. ειδικά ο κόμης Ανατολής εκτελούσε χρέη βικαρίου κατά την Πρώιμη Βυζαντινή περίοδο, επί Ιουστινιανού Α΄ ο κόμης επικεφαλής των διευρυμένων επαρχιών είχε πολιτική και στρατιωτική εξουσία, ενώ κατά τη Μέση Βυζαντινή περίοδο ο κόμης Οπικίου ήταν από τους ελάχιστους διοικητές θεμάτων που δεν έφεραν τον τίτλο του στρατηγού). 2. Τίτλος ευγενείας στη μεσαιωνική Δύση.	
	χαλίφης, ο
Ο ανώτατος θρησκευτικός και πολιτικός αρχηγός των μουσουλμάνων, θεωρούμενος διάδοχος του Μωάμεθ (αραβ. khalifa = τοποτηρητής). Ήταν ο επικεφαλής του χαλιφάτου, του θρησκευτικού κράτους των Αράβων.	

Sources

Θεοφάνης, *Χρονογραφία*, de Boor, C. (ed.), *Theophanis Chronographia* (Leipzig 1883), σελ. 405.25-406.22.

Νικηφόρος Πατριάρχης, *Ιστορία Σύντομος*, Mango, C. (ed.), *Nikephoros, Patriarch of Constantinople, Short History* (Corpus Fontium Historiae Byzantinae 13, Washington 1990), σελ. 61.1-6.

Schneider, A.M. – Karnapp, W., *Die Stadtmauer von Iznik (Nicaea)* (Berlin 1938), σελ. 49.

Quotations

Ο Βυζαντινός χρονογράφος Θεοφάνης περιγράφει την πολιορκία της Νικαίας από τη σκοπιά του πιστού εικονολάτρη

κατὰ δὲ τὴν θερινὴν τροπὴν ταύτης τῆς ἰνδικτιῶνος, μετὰ τὴν τῶν ὁμοφύλων κακὴν νίκην, κατὰ τῆς Βιθυνῶν Νικαίας παρατάττεται Σαρακηνῶν δύο ἀμνηραίων στίφος, ἄμερ ἐν χιλιάσι ἰε' μονοζώνων προδραμῶν καὶ ἀπαρασκευάστον κυκλώσας τὴν πόλιν, καὶ Μαυρίας ἐπακολουθῶν ἐν ἄλλαις ὀκτῶ ἡμισυ μυριάσιν, οἱ μετὰ πολιορκίαν πολλὴν καὶ καθαίρεισιν τῶν τειχῶν μερικὴν τῶ τῶν τιμωμένων ἀγίων πατέρων αὐτόθι τεμένει ταύτης μὲν οὐ περιγεγόνασι διὰ τῶν εὐπροσδέκτων εὐχῶν πρὸς τὸν θεόν, ἔνθα καὶ σεβάσμιοι αὐτῶν χαρακτηρὲς ἀνεστήλωντο μέχρι νῦν ὑπὸ τῶν ὁμοφρόνων αὐτῶν τιμώμενοι. Κωνσταντίνος δὲ τις στρατῶρ τοῦ Ἀρταύσδου ἰδὼν εἰκόνα τῆς θεοτόκου ἐστῶσαν, λαβὼν λίθον ἔρριψε κατ' αὐτῆς καὶ συνέτριψεν αὐτὴν καὶ πεσοῦσαν κατεπάτησεν· καὶ θεωρεῖ ἐν ὄραματι παρεστῶσαν αὐτῶ τὴν δέσποιναν καὶ λέγουσαν αὐτῷ «οἶδας ποῖον γενναῖον πράγμα εἰργάσω εἰς ἐμέ; ὄντως κατὰ τῆς ἑαυτοῦ κεφαλῆς τοῦτο ἐποίησας». τῇ δὲ ἐπαύριον προσβαλόντων τῶν Σαρακηνῶν τῶ τείχει, καὶ πολέμου κροτηθέντος, δραμῶν εἰς τὸ τεῖχος ὡς γενναῖος στρατιώτης ὁ ταλαίπωρος ἐκεῖνος βάλλεται ὑπὸ λίθου τοῦ ἐκ τοῦ μαγγανικοῦ πεμφθέντος, καὶ συνέτριψεν αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπον, ἄξιον τῆς ἑαυτοῦ δυσσεβείας κομισάμενος ἀναπαύδομα. αἰχμαλωσίαν δὲ πλείστην καὶ λάφυρα συναγαγόντες ὑπέστρεψαν, δεικνύντος καὶ τοῦτο τοῦ θεοῦ τῶ ἀσεβεῖ, ὅτι οὐ δι' εὐσέβειαν περιέγεγονε τῶν ὁμοφύλων, ὡς ἐκεῖνος ἤϋχει, ἀλλὰ διὰ τινὰ αἰτίαν θείαν καὶ ἀπόρητον κρίσιν, ἀποκρουομένης μὲν τὴν τοιαύτην Ἀραβικὴν ἰσχὺν τῆς τῶν ἀγίων πατέρων πόλεως ταῖς αὐτῶν πρεσβεΐαις, διὰ τῶν ἐν αὐτῇ τιμωμένων ἀκριβεστάτων αὐτῶν χαρακτηρῶν εἰς ἔλεγχον δὲ καὶ ἀναπολόγητον κρίσιν τοῦ τυράννου καὶ βεβαίωσιν τῶν εὐσεβοῦντων.

Πολιορκία Νίκαιας, 726-727

[Περί το καλοκαίρι της δεκάτης ινδικτιώνος, μετά την αισχρή νίκη εναντίον των ομοεθνών μας, η στρατιά δύο Αράβων στρατηγών πολιορκήσε τη Νίκαια της Βιθυνίας. Ο Άμερ προηγήθηκε με 15.000 ελαφρούς στρατιώτες και περικύκλωσε την απροετοίμαστη πόλη, ενώ ακολουθούσε ο Μωαβίας με άλλες 85.000. Οι Άραβες, αν και πολιορκήσαν σκληρά την πόλη και γκρέμισαν τμήματα του τείχους, δεν κατάφεραν να την καταλάβουν, χάρη στις μεσιτείες προς το Θεό στο ναό προς τιμήν των αγίων πατέρων [της Α΄ Οικουμενικής Συνόδου], όπου υπάρχει απεικόνισή τους την οποία λατρεύουν οι πιστοί έως σήμερα. Ο Κωνσταντίνος, ένας από τους στρατόετες του Αρταβάσδου, βλέποντας μια εικόνα της Παναγίας, την κτύπησε με μια πέτρα, την έριξε κάτω και ποδοπάτησε τα κομμάτια της. Είδε όμως σε όραμα την Παναγία να του λέει: «Ξέρεις τι γενναίο πράγμα μου έκανες; Κακό του κεφαλιού σου έκανες!». Την επομένη οι Άραβες επιτέθηκαν στο τείχος και έγινε μάχη. Ο Κωνσταντίνος ως γενναίος στρατιώτης έτρεξε στο τείχος και κτυπήθηκε από μια πέτρα που εκτοξεύθηκε από καταπέλτη και του συνέτριψε το κεφάλι και το πρόσωπο. Έτσι έλαβε δίκαιη ανταμοιβή για την ασέβειά του. Οι δε Άραβες αποχώρησαν, παίρνοντας μαζί τους αιχμαλώτους πολλούς και λάφυρα. Με αυτόν τον τρόπο ο Θεός έδειξε στον ασεβή [Λέοντα Γ΄] ότι ο αυτοκράτωρ δε νίκησε τους ομοεθνείς λόγω της ευσεβείας του, όπως νόμιζε, αλλά εξαιτίας κάποιας θείκης και μυστικής απόφασης, με την οποία αποκρούστηκε μια τόσο μεγάλη δύναμη Αράβων χάρη στις προς Αυτόν μεσιτείες, εξαιτίας των πιστών εικονικών αναπαραστάσεών τους και προς έλεγχο και βέβαιη καταδίκη του τυράννου και επιβεβαίωση των πιστών.]

Θεοφάνης, *Χρονογραφία*, de Boor, C. (ed.), *Theophanis Chronographia* (Leipzig 1883), σελ. 405.25-406.22.

Αναφορά στην πολιορκία της Νίκαιας (727) στο ιστορικό έργο του πατριάρχη Νικηφόρου

Τῷ δὲ ἐπιγενομένῳ θέρει πάλιν ἰππικὰ στρατεύματα τῶν Σαρακηνῶν πλεῖστα τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς κατέθεον, ὧν ἡγούντο Ἄμερος καὶ Μανίας ὀνομαζόμενοι Σαρακηνοὶ καὶ καταλαμβάνουσι πρὸς τὴν προκαθεζομένην τῆς Βιθυνίας πόλιν Νίκαιαν καλουμένην· ἐπὶ <τε> τινὰ χρόνον τῆς πολιορκίας ἐχόμενοι τέλος ἀπρακτοὶ ἀπεπέμποντο.

[Το επόμενο καλοκαίρι πάλι επέδραμε στα βυζαντινά εδάφη πλήθος στρατευμάτων αραβικού ιππικού, υπό την ηγεσία του Άμερος και του Μωαβία. Έφτασαν και έως τη Νίκαια, τη σπουδαιότερη πόλη της Βιθυνίας, την οποία πολιορκήσαν για κάποιο διάστημα, αλλά στο τέλος αποχώρησαν άπρακτοι.]

Νικηφόρος Πατριάρχης, *Ιστορία Σύντομος*, Mango, C. (ed.), *Nikephoros, Patriarch of Constantinople, Short History* (Corpus Fontium Historiae Byzantinae 13, Washington 1990), σελ. 61.1-6.

Επιγραφή σε πύργο του τείχους της Νίκαιας

+ ἔνθα θεεῖκη βοήθεια τὸ τῶν ἐχθρῶν καταισχύνηθῃ θράσος,
ἐκεῖ οἱ φιλόχριστοι ἡμῶν βασιλεῖς Λέων κ(αὶ) Κωνσταντῖνος ἀνε-
καίνισαν πόθῳ τὴν πόλιν Νήκαιαν ἀνεγίρανταις διὰ τῆς τοῦ ἔργου
ἐπιδείξεως νηκητικὸν ἀναστήσανταις πύργον κεντινάριο(ν)
ὧν καὶ μόχθῳ ἐπληρο[φόρη]σεν Ἀρταύασδος πανεύφ(ημος) πατρίκ(ιος) κοροπαλάτ(ης).

[Εκεί όπου το θράσος των εχθρών ντροπιάστηκε με τη βοήθεια του Θεού, οι φιλόχριστοι αυτοκράτορές μας Λέων και Κωνσταντίνος ανακαίνισαν την πόλη της Νίκαιας, στήνοντας τρόπαιο νίκης με το έργο τους, και αναστήλωσαν τον Κεντινάριο πύργο. Η επιγραφή στήθηκε με πρωτοβουλία του Αρταβάσδου, του πανεύφημου πατρικίου και κουροπαλάτη.]

Schneider, A.M. – Karnapp, W., *Die Stadtmauer von Iznik (Nicaea)* (Berlin 1938), σελ. 49.

Chronological Table

724: Επανάραξη των αραβικών επιδρομών στη Μικρά Ασία

Πολιορκία Νικαίας, 726-727

726: Ληλασία της Καισάρειας από τους Άραβες

μέσα Ιουλίου 727: Έναρξη της πολιορκίας της Νικαίας από τους Άραβες

τέλη Αυγούστου 727: Λήξη της πολιορκίας της Νικαίας. Αποχώρηση των Αράβων